

Naturvärdesinventering (NVI) och landskapsanalys med anledning av detaljplan Söderby Huvudgård 2:1

Haninge kommun

Beställare: Haninge kommun
Kontaktperson: Yasaman Ghanavi

Projektledare Calluna: Mova Hebert
Naturvärdesinventering: Hanna Nilsson
Landskapsanalys: Hanna Nilsson och Mova Hebert
Landskapsekologisk analys: Hanna Nilsson och Anna Koffman
Huvudrapport: Hanna Nilsson
Objektsbilaga: Hanna Nilsson
Kvalitetsgranskning: Mova Hebert, Elisabeth Lundkvist

Internt projektnummer: MHT0118

Kontaktperson för denna rapport: Mova Hebert, mova.hebert@calluna.se

Datum rapport: 2016-06-08. Version: Slutversion

Fotografier är tagna av Hanna Nilsson. Omslagsbilden är från hällmarkstallskogen.

Innehåll

Sammanfattning	4
Uppdraget	5
Naturvärdesinventeringen	6
Inventeringsmetod	6
Inventeringens utförande	6
Beskrivning av naturen i inventeringsområdet	6
Förekomst av naturvårdsarter	9
Naturvärdesträd	11
Ekologiska landskapssamband	12
Bedömning av påverkan på naturvärden och ekologiska funktioner	13
Landskapsanalys	14
Metod	14
Resultat från fältinventering	14
Analys	16
Kompensationsåtgärder i andra skogsområden	16
Rekommendationer	17
Referenser	18
Bilaga 1. Inventeringsmetod	19
Bilaga 2. Naturvårdsarter	22
Bilaga 3. Inmätta naturvärdesträd	23
Bilaga 4. Naturvärdesobjekt (separat bilaga)	26

Sammanfattning

Calluna AB har fått i uppdrag av Haninge kommun att utföra en naturvärdesinventering, en trädinmätning av naturvärdesträd samt en landskapsanalys med fokus på rekreation i ett naturområde i Norra Söderby, Haninge kommun. Bebyggelse planeras i området.

Naturvärdesinventeringen samt kartläggningen av rekreativvärden utfördes av Hanna Nilsson, ekolog på Calluna AB, den 17 och 18 mars 2016. Trädinmätningen utfördes av Hanna Nilsson tillsammans med kommunens Kart- och Mätenhet den 20 maj 2016. Även sänkor mättes in vid samma tillfälle.

Naturmarken vid Norra Söderby består av hållmarkstallskog, barrblandskog och blandskog samt ett litet område med öppen gräsmark. Totalt registrerades fem naturvärdesobjekt vid naturvärdesinventeringen. Två områden bedömdes ha högt naturvärde, ett område bedömdes ha påtagligt naturvärde och två områden bedömdes ha visst naturvärde. Ett mindre område med ung tät granskog bedömdes ha lågt naturvärde.

Det inventerade området visade sig ha höga naturvärden och fungerar som reproduktionshabitat för barrskogsmesar och blir därmed ett kärnområde i Haninge kommuns barr- och blandskogsnätverk. Området har en fungerande spridningslänk norrut till barrskogen i Norrby. Området är därför ekologiskt funktionellt även på en regional skala.

Landskapsanalysen (med fokus rekreativvärden) visade att området är mycket betydelsefullt som rekreativområde med tanke på de många och breda stigarna som finns i området. En mängd upplevelsevärden registrerades som exempelvis grillplats, utsiktsplatser, kojor och bord.

Sammantaget visar undersökningen att skogsområdet i Norra Söderby både har höga naturvärden och rekreativvärden och att stor hänsyn bör tas för att bevara dessa värden i möjligaste mån och för att bibehålla ekologisk funktionalitet för barr- och blandskogsnätverket i Haninge kommun. Hänsyn kan tas genom en väl anpassad lokalisering av husen utifrån naturvärdesobjekten, naturvårdsarter och de inmätta naturvärdesträden. Gamla träd och död ved bör sparas i så stor utsträckning som möjligt. De träd som tas ned bör lämnas i skogen och existerande lågor som påverkas av planerna bör flyttas till en närliggande plats.

Uppdraget

Calluna AB har fått i uppdrag av Haninge kommun att utföra en naturvärdesinventering, en trädinmätning av naturvärdesträd samt en landskapsanalys med fokus på rekreation i ett naturområde i Norra Söderby, Haninge kommun. Bostadsbebyggelse planeras i området. Naturvärdesinventeringen inkluderar en beskrivning och en naturvärdesbedömning av naturmiljön i planområdet, inventeringsområde A (figur 1). Förekomst av skyddsvärda arter har kartlagts, naturvärdesträd har mätts in och områdets betydelse som ekologisk spridningskorridor har utretts. Även sänkor har registrerats och mätts in då dessa kan bli aktuella för dagvattenhantering. Förutom naturvärdesinventeringen har även en landskapsanalys utförts i utredningsområdet, inventeringsområde A och B (figur 1). Landskapsanalysen innebär att områdets betydelse för rekreation har kartlagts. Det innefattar vilka upplevelsevärden som finns i området och att lokalisera och redovisa eventuella viktiga stigar, stråk och utblickar inom utredningsområdet. Dessutom har även möjligheten att förstärka Norrbyskogen och skogen sydväst om planområdet utretts, som en kompensationsåtgärd för skogen som försvinner på grund av genomförande av plan.

Figur 1. Ortofotot visar utredningsområdet i Norra Söderby. Inventeringsområde A motsvarar planområdet och är området där naturvärdesinventeringen utförts. Landskapsanalysen har utförts i inventeringsområde A och B.

Naturvärdesinventeringen

Inventeringsmetod

Inventeringen har utförts enligt SIS standard ftSS 199000:2014 "Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning". Det huvudsakliga syftet med en NVI är att beskriva och värdera naturområden av betydelse för biologisk mångfald i ett avgränsat område. NVI resulterar i avgränsning av områden, naturvärdesklassning, objektbeskrivningar samt en övergripande rapport. I NVI:n ingår inte bedömning av värden för friluftsliv, kulturmiljö, geologi, landskapsbild eller ekosystemtjänster. En NVI är inte en konsekvensbedömning eller en bedömning av biotopers känslighet i förhållande till en exploateringsplan. Naturvärdesinventeringen är däremot ett användbart underlag för konsekvensbedömning och känslighetsbedömning och ger även en grund för inventering av andra aspekter, t.ex. friluftsliv, ekosystemtjänster eller landskapsbild.

Metoden finns beskriven i standarden samt kortfattat i bilaga 1.

Inventeringens utförande

Naturvärdesinventeringen utfördes av Hanna Nilsson, ekolog på Calluna AB, den 17 och 18 mars 2016. Enligt standarden ska fältinventering utföras under perioden 1 april till 30 november. Naturvärdesbedömningarna som gjorts under fältinventeringen är dock säkra därför att många skogslevande arter kan observeras även utanför växtsäsongen.

Naturvärdesinventeringen genomfördes på fältnivå med detaljeringsgrad medel, vilket innebär att alla objekt större än 0,1 ha har registrerats och naturvärdesbedömts. Tillägget naturvärdesklass 4 (visst naturvärde) d.v.s. att bedöma områden med visst naturvärde ingick även i uppdraget. Som ett komplement till naturvärdesinventeringen har även en trädinmätning av naturvärdesträd genomförts av Hanna Nilsson samt kommunens Kart- och Mätenhet den 20 maj 2016 samt inmätning av naturliga sänkor, vilket genomfördes samma dag.

Naturvårdsarter från nationella databaser

Calluna har tagit del av observationer av naturvårdsarter inrapporterade till Artportalen från inventeringsområde A mellan år 2000 och 2016. Utdrag av skyddsklassade arter har begärts från ArtDatabanken.

Underlag

- Callunas rapport från 2014: Ekologiska landskapssamband i Haninge kommun, Barr- och blandskogsnätverket, Ädellövträdsnätverket

Beskrivning av naturen i inventeringsområdet

Naturen i inventeringsområde A består av hällmarkstallskog, barrblandskog, blandskog samt ett gräsmarksområde med yngre lövträd och buskar. Ett område i öster bestod av ung tät granskog och bedömdes ha lågt naturvärde. En mer utförlig beskrivning av naturvärdesobjekten och motivering av naturvärdesklass finns i objektsbilagan, bilaga 4.

Topografin är mycket varierad med berghällar samt fuktiga och vattenfyllda svackor. Marken är blockrik, vilket skapar skrymslen och en mängd mikrohabitat bl.a. för groddjur och reptiler. Gamla träd och död ved i olika former skapar substrat för många arter. Skogen har goda förutsättningar att hysa en stor mångfald av olika artgrupper på grund av de varierande förhållandena. Spillning av rådjur, älg och räv observerades vid inventeringstillfället. Större hackspett, ringduva, en

rovfågel, en mängd småfåglar samt spår av spillkråka observerades. Rikligt med kläckhål från olika insekter finns på den döda veden och några lågor var så pass murkna och nedbrutna att grön sköldmossa skulle kunna förekomma i området.

Hällmarkstallskog

Hällmarkstallskog breder ut sig framförallt i den västra delen av området samt i norr. I den västra delen är många av tallarna gamla och står ljusöppet. Död ved förekommer i form av lågor, döda träd och döda grenar.

Enbuskar växer på hällarna samt ljung och renlavar.

Vattenfyllda fuktsvackor förekommer emellanåt samt rikligt med block. Flera naturvårdsintressanta arter observerades i den västra delen och det området bedömdes ha högt naturvärde.

Hällmarkstallskogen i norr har troligen påverkats av skogsbruk då träden var relativt unga och en liten mängd död ved fanns i det området. Detta område bedömdes därför ha visst naturvärde.

Figur 2. Hällmarkstallskog.

Barrblandskog

I den centrala och östra delen av området växte barrblandskog bestående av gran, tall med inslag av asp, björk och lönn. I den sydöstra delen finns gott om gamla granar, tallar, björkar och lönnar. Död ved förekommer allmänt som lågor och stående döda träd av både gran, tall och björk.

Topografin är väldigt varierad och små berghällar varvas med svackor där blåbärsris och vanliga skogsmossor dominerar.

Vattenfyllda hålor förekommer också och längst österut finns en gräsdominerad sluttning med ett ökande inslag av lövträd. Flera olika naturvårdsintressanta lavar och mossor, svampar och spår av insekter observerades här. Detta område bedömdes ha högt naturvärde. Det mellersta området av barrblandskogen bedömdes ha påtagligt naturvärde. Här är träden generellt sett yngre, mängden död ved mindre och färre naturvårdsarter observerades här.

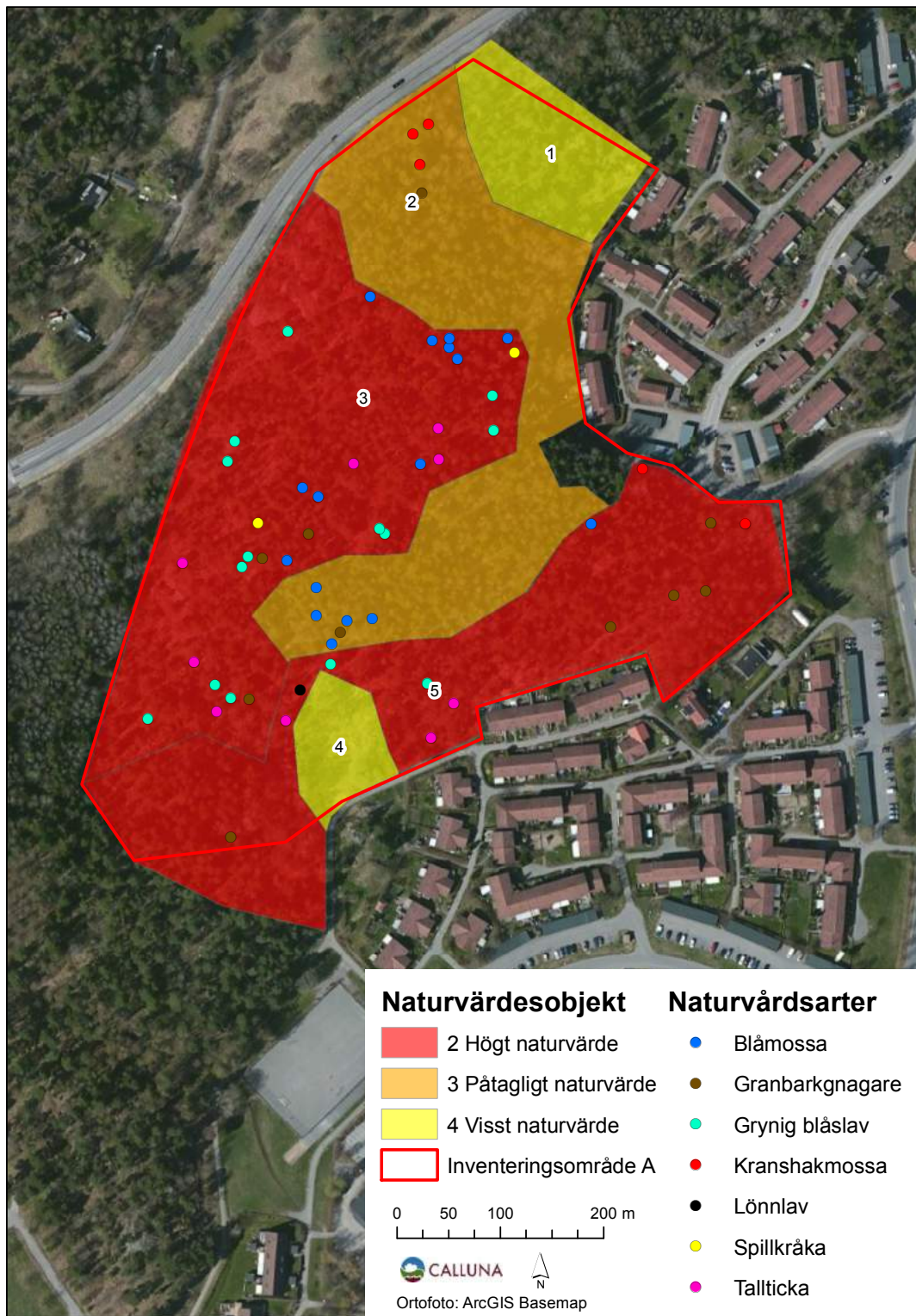
Figur 3. Barrblandskog.

Gräs- och buskmarksområde

I den södra delen av inventeringsområdet finns ett litet område som är öppet och som tidigare troligtvis varit tomtmark. Här växer högvuxet gräs, olika örter såsom johannesört, kärleksört och ängssyra samt buskar av syrén, unga lövträd av främst asp och björk, några medelålders sälgar och små berghällar sticker upp i gräsmarken. Området bedömdes ha visst naturvärde.

Figur 4. Gräs- och buskmark.

Figur 5. Ortofotot visar inventeringsområde A och resultatet av naturvärdesinventeringen. Fem naturvärdesobjekt registrerades och sju olika naturvårdsarter observerades på ett flertal olika platser. Naturvärdesobjektens gränser är ungefärliga p.g.a. skogens mosaikartade karaktär.

Förekomst av naturvårdsarter

Vid Callunas naturvärdesinventering observerades totalt sju naturvårdsarter (rödlistade arter, fridlysta arter, signalarter och typiska Natura-2000-arter) i inventeringsområde A.

Naturvårdsarterna återfinns tillsammans med beskrivningar nedan samt sammanställt i bilaga 2. För lokalisering se kartan i figur 5.

Fruktkroppar av svampen tallticka (figur 6) förekom på flera tallar inom inventeringsområdet, vilket tyder på att arten har en livskraftig förekomst i området. Tallticka är rödlistad i kategorin nära hotad (NT) på grund av att den totala populationen minskar. Tallticka är en skoglig signalart som signalerar skyddsvärda tallbestånd med höga naturvärden.

Tydliga spår av födosök av spillkråka (figur 6) observerades på en död tall och bohål av spillkråka observerades på en levande tall i hållmarkstallskogen. Spillkråkan är rödlistad i kategorin nära hotad (NT) på grund av att en minskning av populationen pågår eller förväntas ske. Minskningen avser kvalitén på artens habitat (minskad tillgång på lämpliga bo- och födoträd, minskad födotillgång) och antalet reproduktiva individer. Spillkråkan finns upptagen i bilaga 1 till fågeldirektivet, vilket innebär att arten har ett sådant unionsintresse att särskilda skyddsområden behöver utses.

Kläckhål av skalbaggen granbarkgnagare observerades på flera granar inom inventeringsområdet. Granbarkgnagare är en skoglig signalart som lägger ägg i granens ytterbark och föredrar grövre och äldre granar för detta.

Grynig blåslav (figur 6) växte på flera av de gamla tallarna i hållmarkstallskogen. Grynig blåslav förekommer på gamla ljusexponerade tallar och används som signalart.

Lönnlav observerades på barken av en av de gamla lönnarna. Lönnlav är en signalart som är ljus- och näringsälskande och som växer på barken av olika lövträd i både öppen mark samt i ädellövskog och lövrik barrskog.

Blåmossa (figur 6) observerades på en mängd platser i hållmarkstallskogen och även på berghällar i barrblandskogen. Blåmossa förekommer bl.a. på berghällar täckta av ett tunt humuslager och med permanent sumpigt underlag. Blåmossan växer ca 1 cm per år under gynnsamma förhållanden. Vissa av de observerade mosskuddarna var små medan några hade vuxit sig större. Stora mosskuddar indikerar höga naturvärden där skogen har en lång period av orördhet och stabila miljöförhållanden.

Kranshakmossa observerades i barrblandskogen och är en typisk art i näringsrika granskogar och indikerar rika markförhållanden.

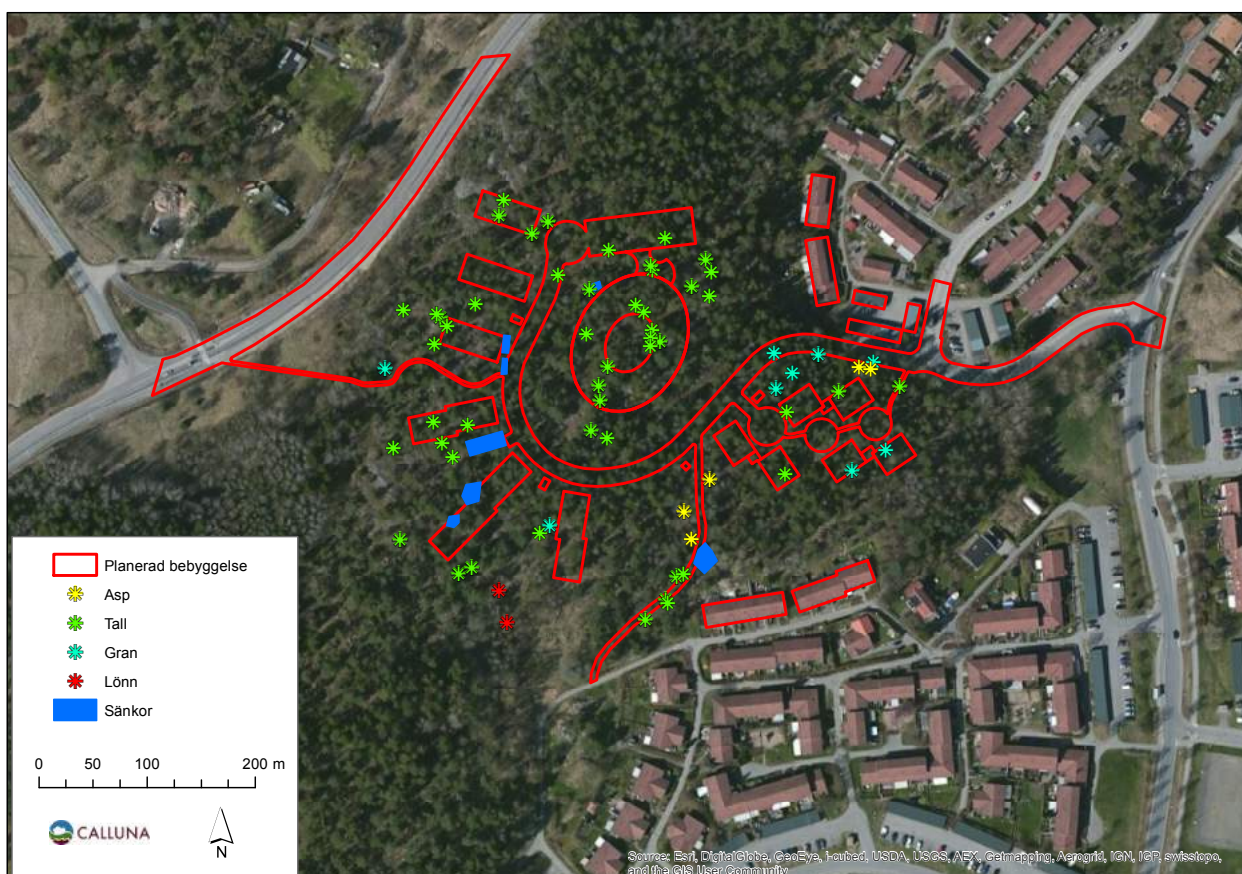
Inga skyddsklassade arter eller andra naturvårdsarter finns inrapporterade till ArtDatabanken och Artportalen från inventeringsområde A mellan år 2000 och 2016.

Figur 6. Fotona visar några av de naturvårdsarter som observerades vid naturvärdesinventeringen. Uppe till vänster: tallticka, uppe till höger: grynig blåslav. Nederst till vänster: spår av spillkråka, nederst till höger: blåmossa.

Naturvärdesträd

Vid inmätningen av naturvärdesträd registrerades totalt 66 naturvärdesträd i och i anslutning till det planerade bebyggelseområdet (figur 7). De arter som registrerades var tall, gran, lönn och asp. De urvalskriterier som användes var grova träd, gamla träd, döda träd, hålträd och träd med naturvårdsarter. Ofta sammanfaller flera av dessa kriterier på ett och samma träd. En detaljerad sammanställning av de inmätta naturvärdesträden finns i bilaga 3. Även naturliga sänkor i det planerade bebyggelseområdet registrerades (figur 7).

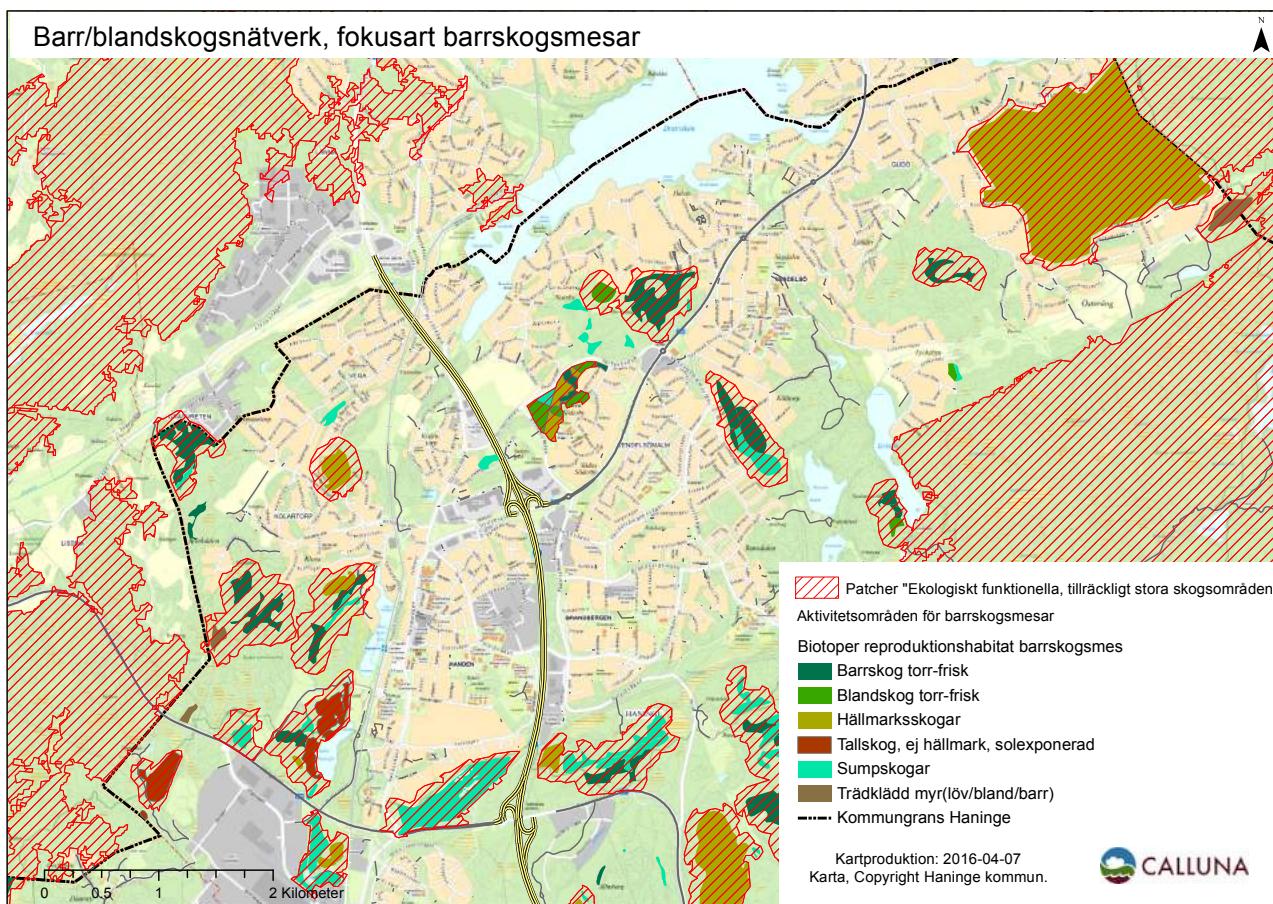

Figur 7. Ortofotet visar resultatet av trädinmätningen och inmätningen av naturliga sänkor. Observera att lokaliseringen av träden och sänkorna är ungefärlig p.g.a. att gps:ens noggrannhet försämras av den täta skogsvegetationen.

Ekologiska landskapssamband

Skogsområdet i Norra Söderby är ett lämpligt livsmiljöområde och häckningsområde för barrskogsmesar och bildar därmed ett kärnområde i Haninge kommuns barr- och blandskogsnätverk. Detta har konstaterats efter naturvärdesinventeringen, som visade att skogen till största del har påtagliga och höga naturvärden och är gammal skog med flerskiktning och förekomst av död ved. Alla de olika skogstyperna i inventeringsområdet (hällmarkstallskog, barrblandskog och blandskog samt sumpskog) fungerar som potentiella reproduktionshabitat för tofsmesen som är den utvalda fokusarten som används vid konnektivitetsanalyser för barr- och blandskogsnätverket. I analysmodellen sattes även ett arealkriterium om att minst 2 ha sammanhängande reproduktionsområde ska förekomma inom ett minst 10 ha stort aktivitetsområde för att tofsmesen ska kunna häcka samt hitta föda till ungarna. Dessa arealkrav uppfylls i det inventerade området (figur 8).

Kartan i figur 8 visar också att skogsområdet vid Norra Söderby har en koppling till barrskogsmesarnas livsmiljöområde i Norrby som i sin tur är sammanlänkat med barrskogsområden (aktivitetsområden) både västerut mot Länna samt österut mot Vendelsö. Spridningslänkar finns mellan alla dessa skogsområden då avstånden är mindre än 2 km, vilket är det avstånd som barrskogsmesar kan sprida sig samt som används vid konnektivitetsanalyser. Kopplingen söderut är dock svag på grund av Nynäsvägens starka barriäreffekt.

Figur 8. Kartan visar delar av barr- blandskogsnätverket för Haninge kommun som togs fram av Calluna 2014. Det inventerade området vid Norra Söderby har lagts till i ursprungskartan. Kartan visar utpekade biotoper som fungerar som reproduktionshabitat för barrskogsmesar samt deras aktivitetsområden. Det inventerade området syns centralt i kartan och uppfyller kraven för att vara reproduktionshabitat.

Bedömning av påverkan på naturvärden och ekologiska funktioner

I och med att det inventerade skogsområdet i Norra Söderby visade sig både ha höga naturvärden samt uppfyller kraven för att vara reproduktionshabitat och aktivitetsområde för barrskogsmesar i barr- blandskogsnätverket blir effekten av bebyggelsen d.v.s. förlust av naturmark att naturvärden försvinner lokalt och att den regionala grönstrukturen försvagas.

Landskapsanalys

Metod

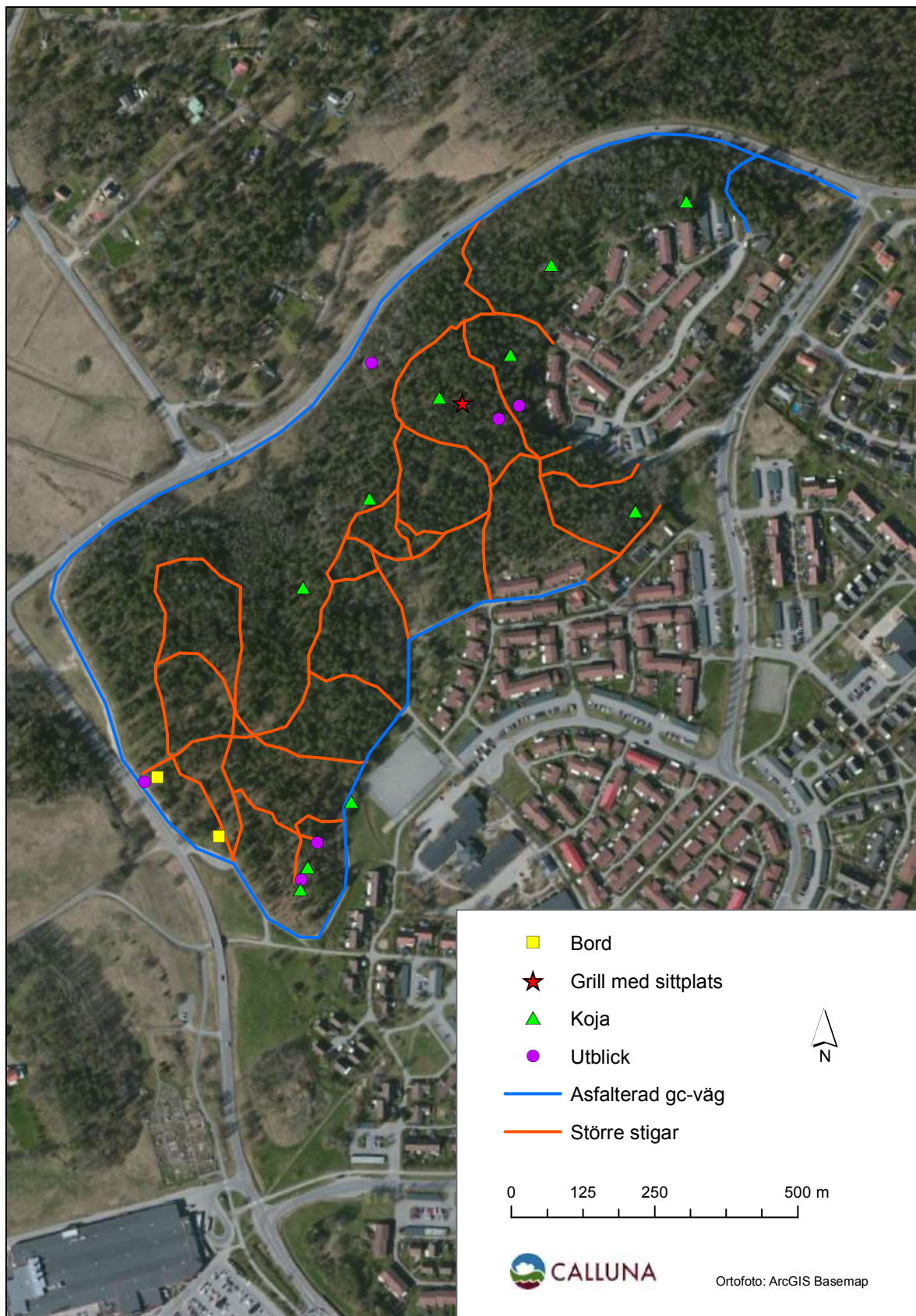
Inventeringsområde A och B (figur 1) besöktes i fält och rekreationsvärden och målpunkter för upplevelsevärden kartlades och registrerades med mobilt GIS (figur 10).

Resultat från fältinventering

Vid fältinventeringen registrerades en mängd olika upplevelsevärden och området bedömdes vara mycket betydelsefullt som rekreationsområde. En mängd stigar, både större och mindre, finns i området (figur 9). Vid inventeringstillfället noterades att mellan fem till tio hundägare rastade sina hundar i området. Flera platser med utsikt över det omgivande landskapet registrerades. Två bord fanns utplacerade i den södra delen av område B. Centralt i område A fanns en iordninggjord grillplats med bänkar (figur 9). Ett antal kojor i varierande skick vittnade om att området används för lek (figur 9). Allra längst ner i den sydvästra delen av område B finns fornlämningar i form av gravhögar samt en informationstavla om dem. De högsta rekreationsvärdena registrerades i område A samt i den västra delen av område B.

Figur 9. Fotona visar exempel på upplevelsevärden och rekreationsvärden som fanns i inventeringsområdet.

Figur 10. Ortofotot visar kartläggningen och lokaliseringen av rekreationsvärden och upplevelsevärden.

Analys

Den stora mängden stigar som fanns i området vittnar om att området är ett viktigt strövområde. Skogens struktur är mycket varierad med förekomst av hållmarkstallskog, barrblandskog, blandskog och lövsumpskog och de topografiska höjdskillnaderna är påtagliga. Stora delar av skogen är ljus på grund av de öppna hållmarkerna samt att den södra delen verkar ha varit betad en gång i tiden och nu består av gräsmark med främst gamla tallar. Skogen erbjuder en varierad naturupplevelse och möjligheter till bärplockning är också god då fältskiktet domineras av blåbär med inslag av lingon. Möjligheterna att få se vilt verkar goda då spillning av rådjur, älg samt räv fanns i området. Utsiktsmöjligheter finns på flera platser i skogen liksom pick-nick-möjligheter med flera iordningställda platser för pick-nick och grillning. Att området används till lek är uppenbart på grund av den stora förekomsten av kojor. Den stora förekomsten av block, berghällar, vattenfyllda svackor, liggande trädstammar, samt grova träd att klättra i gör skogen rolig och omväxlande att i leka i.

Kompensationsåtgärder i andra skogsområden

Skogen direkt norr om Torfastleden besöktes också och i detta område fanns både färre och smalare stigar och naturvärdena bedömdes också vara lägre. Skogen var grandominerad med inslag av tall och lövträd. Spår efter skogsbruk fanns i och med att de äldre träden generellt inte var särskilt gamla och dessutom likåldriga, mängden död ved var begränsad, stubbar förekom samt på något ställe fanns tydliga körspår av skogsmaskiner. I och med att skogen är grandominerad och tätt med yngre gran dessutom håller på att växa upp, är skogen ganska mörk. Detta kan vara en anledning till att den inte används i samma utsträckning. För att få folk att använda detta område för rekreation krävs en hel del åtgärder för att göra området mer attraktivt och inbjudande. Dels behöver unga granar gallras bort och dels behövs stigar iordningsställas, kanske i form av ett elljusspår. Att placera ut bord och grillplatser kan också vara en kompensationsåtgärd. Att anlägga ett ute-gym kan vara ett sätt att få fler att utnyttja området.

I skogen direkt sydväst om inventeringsområde A behöver inga kompensationsåtgärder för rekreativvärden utföras.

Rekommendationer

För att kunna bevara en del av de höga naturvärdena, naturvärdesträden och naturvårdsarterna rekommenderas att den centrala runda byggnaden placeras längre norrut i området där naturvärdena är lägre. I övrigt kan mindre justeringar göras av huslokaliseringen så att så många naturvärdesträd som möjligt sparas. De träd som fälls bör lämnas i skogsmarken runtomkring så att mängden död ved ökar. Lågor som idag finns utspridda i området bör flyttas så att dessa kan bli kvar i området.

Referenser

Artportalen, www.artportalen.se, ArtDatabanken, SLU.

Ehnström, B., Axelsson, R., 2002. Insektsnag i bark och ved, ArtDatabanken, SLU.

Gärdenfors, U., 2015, Rödlistade arter i Sverige 2015, ArtDatabanken, SLU.

Koffman, A. (Calluna AB), 2014. Ekologiska landskapssamband i Haninge kommun, Barr- och blandskogsnätverket, Ädellövträdsnätverket.

Nitare, J., 2005. Signalarter - Indikatorer på skyddsvärd skog - Flora över kryptogamer, Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.

SIS SS 199000. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. Version 2014-05-12.

SIS SS 199001. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Komplement till SS 199000. Version: 2015-09-04.

Tjernberg, M., 1989. Artfaktablad för spillkråka - *Dryocopus martius* (reviderad 1991 och 2015). ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Bilaga 1. Inventeringsmetod

Inventeringen har utförts enligt SIS standard SS 199000:2014 "Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning". Det huvudsakliga syftet med en NVI är att beskriva och värdera naturområden av betydelse för biologisk mångfald i ett avgränsat område. NVI resulterar i avgränsning av områden, naturvärdesklassning, objektbeskrivningar samt en övergripande rapport. I NVI:n ingår inte bedömning av värden för friluftsliv, kulturmiljö, geologi, landskapsbild eller ekosystemtjänster. En NVI är inte en konsekvensbedömning eller en bedömning av biotopers känslighet i förhållande till en exploateringsplan. Naturvärdesinventeringen är däremot ett användbart underlag för konsekvensbedömning och känslighetsbedömning och ger även en grund för inventering av andra aspekter, t.ex. friluftsliv, ekosystemtjänster eller landskapsbild.

Metoden finns beskriven i standarden. Nedan ges en kort beskrivning. Naturvärdesbedömning görs utifrån bedömningsgrunderna biotop och art.

Bedömningsgrund biotop

Bedömningsgrunden biotop omfattar två aspekter; biotopkvalitet samt sällsynthet och hot, och bedöms på en fyrgradig skala för biotopvärde. Biotopkvalitet är olika faktorer som formar biotopen, t.ex. grad av naturlighet (påverkan), ekologiska processer, strukturer, element, naturgivna förutsättningar etc. Med sällsynta biotoper avses biotoper som är mindre vanliga inom ett visst geografiskt område. Om den inventerade biotopen utgör en Natura 2000 naturtyp så ger det vägledning om att den är nationellt eller internationellt sällsynt. Naturvårdsverket har utrett vilka Natura 2000 naturtyper som är hotade i olika biogeografiska regioner i Sverige, vilket är ett underlag för att bedöma om en biotop är hotad. Även andra kunskapsunderlag för bedömning av sällsynthet och hot kan användas. En helhetsbedömning av biotopvärde ska göras utifrån utfallet vid bedömning av de två aspekterna.

Bedömningsgrund art

Naturvårdsarter och artrikedom är två aspekter som ingår i bedömningsgrund art. Naturvårdsarter indikerar att ett område har naturvärde eller som i sig själv är av särskild betydelse för biologisk mångfald. Naturvårdsarter är ett samlingsbegrepp för bl.a. skyddade arter enligt artskydds-förordningen, rödlistade arter, typiska arter (Natura 2000) och signalarter. I standarden hanteras dock nyckelarter separat och ingår därmed inte i begreppet naturvårdsart. Naturvårdsarter ska bedömas utifrån antalet naturvårdsarter, men också arternas livskraft samt hur goda indikatorer de är för naturvärde. Artrikedom ska bedömas utifrån artantal eller artdiversitet och är framförallt viktig bedömningsgrund i naturtyper där kunskapen om naturvårdsarter är bristfällig. Aspekterna naturvårdsart eller artrikedom bedöms på en fyrgradig skala för artvärde.

Naturvärdesklass, naturvärdesobjekt, landskapsobjekt

En samlad bedömning av det inventerade objektets naturvärdesklass görs utifrån utfallet för bedömningsgrund art och biotop. I standarden finns en matris som ger vägledning till inventeraren om vilken klass som ska sättas.

Följande naturvärdesklasser finns:

- högsta naturvärde, naturvärdesklass 1, störst positiv betydelse för biologisk mångfald
- högt naturvärde, naturvärdesklass 2, stor positiv betydelse för biologisk mångfald
- påtagligt naturvärde, naturvärdesklass 3, påtaglig positiv betydelse för biologisk mångfald
- visst naturvärde, naturvärdesklass 4, viss positiv betydelse för biologisk mångfald

Om inventeraren inte säkert kan avgöra naturvärdesklass ska det anges att bedömningen är preliminär. Objekt med naturvärdesklass utgör naturvärdesobjekt.

Landskapsobjekt

När landskapets betydelse för biologisk mångfald uppenbart är större eller av annan karaktär än de ingående naturvärdesobjektens betydelse ska även ett större så kallat landskapsobjekt avgränsas.

Lågt naturvärde och övrigt område

Lågt naturvärde är de områden som inte uppfyller kriteriet för att utgöra naturvärdesobjekt. Dessa märks inte ut på kartan. Område som ingår i inventeringsområdet och inte avgränsats till naturvärdesklass, utgör antingen lågt naturvärde eller så kan området utgöra naturvärde men vara mindre än minsta karteringsenhet. Denna yta kallas övrigt område.

Bevarandevärde och skyddsstatus

I standarden anges några uppgifter om bevarandevärde och skyddsstatus som ger vägledning för bedömning av konsekvenser i de fall en NVI används som underlag i en MKB eller dylikt.

I miljöbalkens [3] hushållningsbestämmelser (3 kap 3 §) anges dessutom att mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön.

Naturvärdesobjekt med naturvärdesklass 1 och 2 är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt. Även naturvärdesobjekt med lägre naturvärdesklass och landskapsobjekt kan vara särskilt känsliga från ekologisk synpunkt. Naturvärdesbedömningen är således ett stöd för bedömning enligt miljöbalken 3 kap 3 §.

Sverige har genom internationella konventioner åtagit sig att verka för att bevara biologisk mångfald, bl.a. genom konventionen om biologisk mångfald [1,2] vilken varit en avgörande utgångspunkt för denna standard.

Genom att ta hänsyn till områden med positiv betydelse för biologisk mångfald bidrar vi till att uppfylla miljöbalkens krav, Sveriges internationella åtagande samt de av riksdagen antagna miljömålen [4]. NVI är ett nödvändigt underlag för att veta var dessa områden med positiv betydelse för biologisk mångfald finns, så att det blir möjligt att ta hänsyn till dem.

(Källa: citat från SIS standard ftSS199000)

Nivå detaljeringsgrad och tillägg

En NVI kan beställas och utföras på olika nivåer och detaljeringsgrader. Det finns fältnivå och förstudienivå (fältinventering ingår ej) som kan utföras på tre olika detaljeringsgrader med specificerad minsta karteringsenhet. Naturvärdesobjekt som är mindre än minsta obligatoriska karteringsenhet ska avgränsas om det är tidigare känt objekt (exempelvis nyckelbiotop från skogsstyrelsen). Om inventeraren påträffar ett objekt som är mindre än minsta karteringsenhet ska det avgränsas ändå om det inte tar väsentligt mer tid i anspråk.

Vid NVI på ordinarie fältnivå identifieras naturvärdesklass 1, 2 och 3. Naturvärdesklass 4 är ett tillägg. Dessutom finns flera definierade tillägg i standarden. De vanligaste vid detaljplaner är inmätning av värdeelement (t.ex. naturvärdesträd), kartläggning av generellt biotopskydd och fördjupad artinventering.

Genomförande

I standarden beskrivs hur en NVI ska genomföras, vad avser förarbete, utförande samt vad en rapport och redovisning måste innehålla. Anvisning för hur ett naturvärdesobjekt ska avgränsas (vad som får ingå i samma naturvärdesobjekt) finns i standarden.

I standarden finns även definitioner beskrivning av naturtypindelning och i en teknisk rapport finns för varje naturtyp vägledning vid naturvärdesbedömning.

Registrering av fynd av naturvårdsarter

Fynd av naturvårdsarter ska registreras i artportalen eller motsvarande nationell databas för artobservationer.

Bilaga 2. Naturvårdsarter

	Rödlistan 2010	Rödlistan 2015	Signalarter Skogsstyrelsen	Typiska arter Natura 2000	Art- och habitatdirektivet	Fågeldirektivet	Fridlysning enl 6, 8, 9 §§	Callunas naturvårdsart	Information
Fåglar									
Spillkråka <i>Dryocopus martius</i>		Nära hotad (NT)		x		x			Arten finns upptagen i bilaga 1 till fågeldirektivet, vilket innebär att arten har ett sådant unionsintresse att särskilda skyddsområden behöver utses. Taiga (9010)
Lavar									
Grynig blåslav <i>Hypogymnia farinacea</i>								x	Grynig blåslav förekommer på gamla ljusexponerade tallar.
Lönnlav <i>Bacidia rubella</i>			x						Lönnlav är en signalart som är ljus- och näringsälskande och som växer på barken av olika lövträd i både öppen mark samt i ädellövskog och lövrik barrskog.
Mossor									
Blåmossa <i>Leucobryum glaucum</i>			x	x	x				När mossan förekommer i mycket stora kuddar indikerar den höga naturvärden där skogen har en lång period av orördhet och stabila förhållanden. Mindre sjök visar på lämplig miljö under en mer begränsad tid. Taiga (9010)
Kranshakmossa <i>Rhytidiadelphus triquetrus</i>				x				x	Kranshakmossa indikerar rika markförhållanden. Näringsrik granskog (9050)
Skalbaggar									
Granbarkgnagare <i>Microbregma emarginata</i>			x	x					Granbarkgnagare är en skoglig signalart. Granbarkgnagaren lägger ägg i granens ytterbark och föredrar grövre granar för detta. Taiga (9010)
Svampar									
Tallticka <i>Phellinus pini</i>	Nära hotad (NT)	Nära hotad (NT)	x	x					Tallticka visar på skyddsvärda tallbestånd med höga naturvärden. Där den växer förekommer ofta flera andra ovanliga och rödlistade arter. Taiga (9010)

Bilaga 3. Inmätta naturvärdesträd

TRÄD ID	TRÄD-SLAG	SKYDDSVÄRDE	TRÄDSTATUS	STAM-DIAMETER (cm)	HÅLSTADIUM	NATURVÄRDEARTER	KOMMENTAR
1	Lönn	Grovt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	50	Ingångshål 10-19 cm i diam.		Lönnticka
2	Lönn	Övrigt	Friskt (>50% av kronan vital)	35		Lönnlav	
3	Tall	Grovt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	50			Grov krona, grova grenar, döda grenar
4	Tall	Grovt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	60			Grova grenar
5	Tall	Grovt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	55		Tallticka	Gammalt träd
6	Tall	Övrigt	Klart försämrade (20-50% av kronan vital)	30			Hackspår längst ner, olika kläckhål
7	Tall	Grovt träd	Dött stående träd (inkl. högstubbbar >2 m)	40			Grova nedhängande grenar
8	Tall	Gammalt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	35			Fin krona
9	Tall	Gammalt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	35			Fin krona med döda grenar
10	Tall	Övrigt	Dött stående träd (inkl. högstubbbar >2 m)	20			Hackspår längst ner, olika kläckhål
11	Tall	Grovt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	40		Grynig blåslav	Fin krona, tickor
12	Tall	Gammalt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	25			
13	Tall	Gammalt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	35		Grynig blåslav	Lutande
14	Tall	Gammalt träd	Klart försämrade (20-50% av kronan vital)	30		Tallticka	Lutande
15	Gran	Övrigt	Dött liggande träd	40			Högstubble plus låga
16	Tall	Grovt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	50			
17	Tall	Gammalt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	30			Fin krona
18	Tall	Gammalt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	35			Fin krona
19	Tall	Gammalt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	40		Grynig blåslav	
20	Tall	Övrigt	Klart försämrade (20-50% av kronan vital)	35	Ingångshål < 10 cm i diam.		Flera bohål, klibbticka, olika kläckhål
21	Tall	Gammalt träd	Dött stående träd (inkl. högstubbbar >2 m)	30			Fin krona, fin bark
22	Tall	Gammalt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	40			Stammen skruvad nedtill
23	Tall	Övrigt	Låg vitalitet (<20% av kronan vital)	30			Död topp, bred krona
24	Tall	Grovt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	50		Grynig blåslav	Slät bark, bred krona
25	Tall	Grovt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	40		Grynig blåslav	
26	Tall	Gammalt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	30			Fin fjällig bark
27	Tall	Gammalt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	40			Fin bark, fin krona
28	Tall	Gammalt träd	Klart försämrade (20-50% av kronan vital)	20		Grynig blåslav	Tvåstammig och platt krona
29	Tall	Gammalt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	40		Grynig blåslav	Fin bark
30	Tall	Gammalt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	25		Grynig blåslav	Slät bark, blodticka
31	Tall	Gammalt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	30		Tallticka	
32	Tall	Gammalt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	25			Fin bark och krona

TRÄD ID	TRÄD-SLAG	SKYDDSVÄRDE	TRÄDSTATUS	STAM-DIAMETER (cm)	HÅLSTADIUM	NATURVÅRDSARTER	KOMMENTAR
33	Tall	Gammalt träd	Klart försämrad (20-50% av kronan vital)	25		Tallticka	Slät bark
34	Tall	Övrigt	Dött stående träd (inkl. högstubbar >2 m)	25			Insektsangripen
35	Tall	Övrigt	Dött stående träd (inkl. högstubbar >2 m)	20			Krona och bark kvar, insektsangrepp
36	Tall	Gammalt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	30			Slät bark
37	Tall	Gammalt träd	Klart försämrad (20-50% av kronan vital)	40			Många döda grova grenar
38	Tall	Gammalt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	35		Grynig blåslav	Slät bark, fin krona
39	Tall	Gammalt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	40		Grynig blåslav	Slät bark
40	Tall	Gammalt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	25		Tallticka	Slät bark
41	Tall	Grovt träd	Klart försämrad (20-50% av kronan vital)	40		Grynig blåslav	
42	Tall	Grovt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	40			
43	Tall	Övrigt	Dött stående träd (inkl. högstubbar >2 m)	40			Bark, grenar delvis kvar, insektsangripen
44	Tall	Grovt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	45			En del döda grenar
45	Gran	Grovt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	45		Granbarknagare	
46	Gran	Grovt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	50		Granbarknagare	
47	Tall	Grovt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	40			Liggande stam nedtill
48	Gran	Grovt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	40		Granbarknagare	
49	Asp	Grovt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	40			
50	Asp	Grovt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	40			
51	Gran	Grovt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	45			
52	Gran	Grovt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	50		Granbarknagare	
53	Gran	Grovt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	40		Granbarknagare	
54	Gran	Grovt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	40		Granbarknagare	
55	Asp	Hälträd	Friskt (>50% av kronan vital)	25	Ingångshål < 10 cm i diam.		
56	Asp	Hälträd	Friskt (>50% av kronan vital)	30	Ingångshål < 10 cm i diam.		
57	Asp	Hälträd	Friskt (>50% av kronan vital)	20	Ingångshål < 10 cm i diam.		
58	Tall	Grovt träd	Klart försämrad (20-50% av kronan vital)	45			
59	Tall	Grovt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	40			
60	Tall	Gammalt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	40		Tallticka	
61	Tall	Gammalt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	35		Grynig blåslav	Slät och fjällig bark
62	Tall	Gammalt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	45		Tallticka, Grynig blåslav	Död ved, insektsangripen, mulm
63	Gran	Grovt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	40		Granbarknagare	
64	Tall	Övrigt	Dött stående träd (inkl. högstubbar >2 m)	25			Grenar bark delvis kvar, spiklavar, kläckhål

TRÄD ID	TRÄD-SLAG	SKYDDSVÄRDE	TRÄDSTATUS	STAM-DIAMETER (cm)	HÅLSTADIUM	NATURVÅRDSARTER	KOMMENTAR
65	Tall	Gammalt träd	Klart försämråd (20-50% av kronan vital)	25		Grynig blåslav	
66	Tall	Gammalt träd	Friskt (>50% av kronan vital)	30		Grynig blåslav	

Bilaga 4. Naturvärdesobjekt (separat bilaga)